

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

12. maj 2011*

I sag C-391/09,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (Litauen) ved afgørelse af 8. september 2009, indgået til Domstolen den 2. oktober 2009, i sagen:

Malgožata Runevič-Vardyn,

Łukasz Paweł Wardyn

mod

Vilniaus miesto savivaldybės administracija,

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija,

Valstybinė lietuvių kalbos komisija,

* Processprog: litauisk.

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Teisės departamento Civilinės metrikacijos skyrius,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.N. Cunha Rodrigues, og dommerne A. Arabadjiev, A. Rosas, U. Löhmus og A. Ó Caoimh (refererende dommer),

generaladvokat: N. Jääskinen
justitssekretær: fuldmægtig R. Şereş,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 15. september 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Malgožata Runevič-Vardyn og Łukasz Paweł Wardyn ved advokatai E. Juchnevičius og Ł. Wardyn
- den litauiske regering ved D. Kriaučiūnas og V. Balčiūnaitė, som befuldmægtigede
- den tjekkiske regering ved M. Smolek, som befuldmægtiget
- den estiske regering ved L. Uiibo og M. Linntam, som befuldmægtigede

- den lettiske regering ved K. Drēviņa og Z. Rasnača, som befuldmægtigede

- den polske regering ved M. Szpunar og M. Jarosz, som befuldmægtigede

- den portugisiske regering ved L. Fernandes og P.M. Pinto, som befuldmægtigede

- den slovakiske regering ved B. Ricziová, som befuldmægtiget

- Europa-Kommissionen ved D. Maidani, A. Steiblyté og J. Enegren, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 16. december 2010,

afsagt følgende

Dom

- ¹ Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 18 TEUF og 21 TEUF samt artikel 2, stk. 2, litra b), i Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EFT L 180, s. 22).

- 2 Anmodningen er indgivet under en sag mellem på den ene side Malgožata Runevič-Vardyn, der er litauisk statsborger, og hendes ægtefælle Łukasz Paweł Wardyn, der er polsk statsborger, og på den anden side Vilniaus miesto savivaldybės administracija (kommunalforvaltningen i Vilnius), Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (Republikken Litauens justitsministerium), Valstybinė lietuvių kalbos komisija (det nationale udvalg for det litauiske sprog) og Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Teisės departamento Civilinės metrikacijos skyrius (civilstandsregisteret ved juridisk afdeling under kommunalforvaltningen i Vilnius, herefter »civilstandsregisteret i Vilnius«) vedrørende sidstnævntes afvisning af at ændre sagsøgerne i hovedsagens for- og efternavne i de dokumenter vedrørende civilstand, som det har udstedt til dem.

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

- 3 12. og 16. betragtning til direktiv 2000/43 lyder som følger:

»(12) For at sikre udviklingen af demokratiske og tolerante samfund, hvori alle kan deltage uanset race eller etnisk oprindelse, bør foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse række videre end adgang til lønnet eller selvstændig beskæftigelse og dække områder som

uddannelse, social beskyttelse, herunder social sikring og sundhedspleje, sociale goder, adgang til og levering af varer og tjenesteydelser.

[...]

(16) Det er vigtigt at beskytte fysiske personer mod forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse [...]«

4 Ifølge artikel 1 i direktiv 2000/43 er direktivets »[formål] at fastlægge en ramme for bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse med henblik på at iværksætte princippet om ligebehandling i medlemsstaterne«.

5 Direktivets artikel 2, stk. 1 og stk. 2, litra b), bestemmer:

»1. I dette direktiv betyder princippet om ligebehandling, at ingen må udsættes for direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse.

2. I henhold til stk. 1

[...]

b) foreligger der indirekte forskelsbehandling, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis vil stille personer af en bestemt race eller etnisk oprindelse særlig ufordelagtigt i forhold til andre personer, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige.«

6 I direktivets artikel 3, stk. 1, defineres dets anvendelsesområde som følger:

»Inden for rammerne af Fællesskabets beføjelser finder dette direktiv anvendelse både i den offentlige og den private sektor, herunder offentlige organer, på alle personer for så vidt angår:

- a) vilkårene for adgang til lønnet beskæftigelse, udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed og erhvervsmæssig beskæftigelse, herunder udvælgelseskriterier og ansættelsesvilkår, uanset branche og uanset niveau i erhvervshierarkiet, herunder i henseende til forfremmelse
- b) adgang til alle typer af og niveauer for erhvervsvejledning, erhvervsuddannelse, erhvervsmæssig videreuddannelse og omskoling, herunder praktisk arbejds erfaring
- c) ansættelses- og arbejdsvilkår, herunder afskedigelse og løn
- d) medlemskab af og deltagelse i en arbejdstager- eller arbejdsgiverorganisation eller en organisation, hvis medlemmer udøver et bestemt erhverv, samt de fordele, sådanne organisationer giver medlemmerne
- e) social beskyttelse, herunder social sikring og sundhedspleje

f) sociale goder

g) uddannelse

h) adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig.«

Nationale bestemmelser

Forfatningen

- 7 Artikel 14 i Republikken Litauens forfatning bestemmer, at det officielle sprog er litauisk.

Den borgerlige lovbog

- 8 Artikel 2.20, stk. 1, i Republikken Litauens borgerlige lovbog (herefter »den borgerlige lovbog«) bestemmer, at »enhver har ret til et navn. Denne ret omfatter retten til et efternavn, et eller flere fornavne og et kaldenavn«.

- 9 Den borgerlige lovbogs artikel 3.31 bestemmer:

»Ægtefæller har ret til at beholde det efternavn, de bar indtil ægteskabets indgåelse, ret til at tage ægtefællens efternavn som fælles efternavn og ret til at bære et dobbelt efternavn sammensat af begge ægtefællernes efternavne.«

- 10 Den borgerlige lovbogs artikel 3.281 fastsætter, at dokumenter vedrørende civilstand skal registreres, genskabes, ændres, fuldstændiggøres eller rettes i overensstemmelse med reglerne om civilstand, der fastsættes af justitsministeren.
- 11 Den borgerlige lovbogs artikel 3.282 bestemmer, at »angivelser i dokumenter vedrørende civilstand skal udfærdiges på litauisk. Fornavne, efternavne og stednavne skal udformes i overensstemmelse med reglerne for litauisk sprogbrug«.

Bestemmelser vedrørende civilstand

- 12 Det fremgår af punkt 11 i justitsministerens dekret nr. IR-294 af 22. juli 2008 om godkendelse af bestemmelserne vedrørende civilstand (Žin. 2008, nr. 88-3541), at angivelser i dokumenter vedrørende civilstand skal udfærdiges på litauisk.

Bestemmelser vedrørende identitetskort og pas

- ¹³ Lov nr. IX-577 af 6. november 2001 om identitetskort (Žin. 2001, nr. 97-3417), med senere ændringer (Žin. 2008, nr. 76-3007), og lov nr. IX-590 af 8. november 2001 om pas (Žin. 2001, nr. 99-3524), med senere ændringer (Žin. 2008, nr. 87-3466), bestemmer, at angivelser i identitetskort og pas skal skrives med litauiske bogstaver.
- ¹⁴ Litauens øverste råds dekret nr. I-1031 af 31. januar 1991 om angivelser af for- og efternavne i pas udstedt til statsborgere i Republikken Litauen (Žin. 1991, nr. 5-132) bestemmer i nr. 1)-3):

»1. Angivelser af for- og efternavne i pas udstedt til statsborgere i Republikken Litauen skrives med litauiske bogstaver i overensstemmelse med de litauiske angivelser i passet eller ethvert andet identitetskort, som den pågældende har fremlagt som grundlag for udstedelsen af passet.

2. Angivelser af for- og efternavne i pas udstedt til statsborgere i Republikken Litauen, der er af anden oprindelse end litauisk, skrives med litauiske bogstaver. På skriftlig anmodning fra den pågældende og i henhold til de fastsatte betingelser herfor, skrives dennes for- og efternavn:

- a) fonetisk, uden anvendelse af grammatiske regler (dvs. uden litauisk bøjningsendelse), eller

b) fonetisk, med anvendelse af grammatiske regler (dvs. med litauisk bøjningsendelse).

3. For- og efternavne for personer, der tidligere har været statsborgere i en anden stat, kan skrives i overensstemmelse med angivelserne i det pas, som den pågældende har fået udstedt i denne anden stat, eller i overensstemmelse med ethvert andet dokument, som træder i stedet herfor.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 15 Sagsøgeren i hovedsagen, Malgożata Runevič-Vardyn, der er født den 20. marts 1977 i Vilnius, er litauisk statsborger. Ifølge de for Domstolen fremlagte oplysninger tilhører hun det polske mindretal i Republikken Litauen, men har ikke polsk statsborgerskab.
- 16 Hun har anført, at hendes forældre gav hende det polske fornavn »Małgorzata« og hendes fars efternavn »Runiewicz«.
- 17 Ifølge forelæggelsesafgørelsen fremgår det af sagsøgeren i hovedsagens fødselsattest, der er udstedt den 14. juli 1977, at hendes for- og efternavn er blevet registreret i deres litauiske form, dvs. »Malgożata Runevič«. Samme for- og efternavn fremgår af den nye fødselsattest, som civilstandsregisteret i Vilnius udstedte til sagsøgeren i hovedsagen den 9. september 2003, samt af det litauiske pas, som de kompetente myndigheder udstedte til hende den 7. august 2002.

- 18 Ifølge indlæggene fra sagsøgerne i hovedsagen var fødselsattesten af 14. juni 1977 skrevet med kyrilliske bogstaver, mens fødselsattesten af 9. september 2003 anvender det latinske alfabet og angiver Malgożata Runevič-Vardyns for- og efternavn som »Malgożata Runevič«.
- 19 Malgożata Runevič-Vardyn har ligeledes gjort gældende, at hun af civilstandsregisteret i Warszawa den 31. juli 2006 har fået udstedt en polsk fødselsattest. I denne polske attest er hendes for- og efternavn angivet i henhold til polsk stavemåde, dvs. »Małgorzata Runiewicz«. Sagsøgerne i hovedsagen har anført, at de kompetente polske myndigheder ligeledes har udstedt en vielsesattest, hvor deres for- og efternavne er skrevet i overensstemmelse med de polske regler om stavemåde.
- 20 Efter at have arbejdet og opholdt sig i Polen i en periode indgik Malgożata Runevič-Vardyn den 7. juli 2007 ægteskab med Łukasz Paweł Wardyn. På vielsesattesten, der er udstedt af civilstandsregisteret i Vilnius, er »Łukasz Paweł Wardyn« skrevet som »Lukasz Pawel Wardyn« — under anvendelse af latinske bogstaver uden diakritiske ændringer — mens ægtefællens navn er anført som »Malgożata Runevič-Vardyn«, hvilket vil sige, at der kun er anvendt litauiske bogstaver, som ikke indeholder bogstavet »W«, herunder også ved tilføjelsen af ægtefællens navn til Malgożata Runevič-Vardyns eget navn.
- 21 Det fremgår af de for Domstolen fremlagte sagsakter, at sagsøgerne i hovedsagen i dag er bosat i Belgien sammen med deres søn.
- 22 Den 16. august 2007 indgav Malgożata Runevič-Vardyn til civilstandsregisteret i Vilnius en anmodning om at få ændret sit for- og efternavn på fødselsattesten fra

»Malgożata Runevič« til »Małgorzata Runiewicz« og sit for- og efternavn på vielsesattesten fra »Malgożata Runevič-Vardyn« til »Małgorzata Runiewicz-Wardyn«.

- 23 Civilstandsregisteret i Vilnius oplyste i sit svar af 19. september 2007 Malgożata Runevič-Vardyn om, at det i henhold til gældende national lovgivning ikke var muligt at ændre angivelser i de omhandlede dokumenter vedrørende civilstand.
- 24 Sagsøgerne i hovedsagen anlagde sag ved den forelæggende ret.
- 25 Den forelæggende ret har i sin afgørelse henvist til de forskellige argumenter, som sagsøgerne i hovedsagen har fremført til støtte for dette søgsmål. Med hensyn til Łukasz Paweł Wardyn har denne ret fastslået, at den anser de litauiske myndigheders afvisning af at skrive hans fornavne på en måde, der følger de polske regler om stavemåde, for at udgøre forskelsbehandling af en unionsborger, der har indgået ægteskab i en anden stat end sin oprindelsesstat. Hvis ægteskabet var blevet indgået i Polen, ville hans fornavne i vielsesattesten være blevet registreret i henhold til den stavemåde, der er anvendt i hans fødselsattest. Eftersom bogstavet »W« ikke officielt eksisterer i det litauiske alfabet, undrer Łukasz Paweł Wardyn sig over, hvorfor de litauiske myndigheder har opretholdt den originale stavemåde af hans efternavn, mens stavemåden af hans fornavne er blevet ændret.
- 26 Den forelæggende ret har ligeledes konstateret, at civilstandsregisteret i Vilnius og de andre parter i sagen har bestridt sagsøgerne i hovedsagens påstand om, at de er forpligtet til at ændre angivelserne i dokumenterne vedrørende civilstand.

- 27 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at forfatningsdomstolen den 21. oktober 1999 traf afgørelse vedrørende foreneligheden af forfatningen med det øverste råds beslutning af 31. januar 1991 om angivelser af for- og efternavne i litauiske statsborgeres pas. Denne ret fastslog, at for- og efternavne i et pas skal skrives i henhold til de regler om stavemåde, der anvendes på det officielle nationale sprog, således at dette sprogs forfatningsmæssige status ikke bringes i fare.
- 28 Da de spørgsmål, der er opstået i sagen for retten navnlig vedrørende artikel 18 TEUF og 21 TEUF samt artikel 2, stk. 2, litra b), i direktiv 2000/43, efter rettens opfattelse ikke kan besvares klart, har Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) I lyset af bestemmelserne i [...] direktiv 2000/43/EF [...] skal direktivets artikel 2, stk. 2, litra b), da fortolkes som et forbud mod, at medlemsstaterne indirekte forskelsbehandler personer på grund af deres etniske oprindelse i det tilfælde, hvor nationale forskrifter bestemmer, at personers fornavne og efternavne kun må skrives i dokumenter vedrørende civilstand ved at bruge det nationale sprogs bogstaver?
- 2) I lyset af reglerne i [...] direktiv 2000/43/EF [...] skal direktivets artikel 2, stk. 2, litra b), da fortolkes som et forbud mod, at medlemsstaterne indirekte forskelsbehandler personer på grundlag af deres etniske oprindelse i tilfælde, hvor nationale retsforskrifter bestemmer, at fornavne og efternavne for personer med anden oprindelse eller nationalitet i dokumenter vedrørende civilstand skal skrives med latinske bogstaver og uden anvendelse af diakritiske tegn, ligaturer eller andre ændringer af det latinske alfabets bogstaver, som bruges i andre sprog?

- 3) I lyset af artikel [21], stk. 1, [TEUF], som bestemmer, at enhver unionsborger kan færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, og i lyset af artikel [18], stk. 1, [TEUF], som forbyder forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, skal disse bestemmelser da fortolkes som et forbud mod, at medlemsstaterne i nationale retsfor skrifter bestemmer, at personfor navne og -efternavne i dokumenter vedrørende civilstand kun må skrives ved at bruge det nationale sprogs bogstaver?
- 4) I lyset af artikel [21], stk. 1, [TEUF], som bestemmer, at enhver unionsborger kan færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, og i lyset af artikel [18], stk. 1, [TEUF], som forbyder forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, skal disse bestemmelser da fortolkes som et forbud mod, at medlemsstaterne i nationale retsfor skrifter bestemmer, at fornavne og efternavne for personer med anden oprindelse eller nationalitet i dokumenter vedrørende civilstand skal skrives med latinske bogstaver og uden anvendelse af diakritiske tegn, ligaturer eller andre ændringer af det latinske alfabets bogstaver, som bruges i andre sprog?»

Formaliteten vedrørende det andet og det fjerde præjudicielle spørgsmål

- ²⁹ Indledningsvis bemærkes, at den litauiske regering har nedlagt påstand om, at det fastslås, at det andet og det fjerde præjudicielle spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling. Ifølge denne regering vedrører sagen, der er indbragt for den forelæggende ret, to påstande nedlagt af Malgożata Runevič-Vardyn vedrørende hendes fødsels- og vielsesattester, men ikke sagen vedrørende Łukasz Paweł Wardyns vielsesattest. Under disse omstændigheder er spørgsmålene vedrørende omskrivning af Łukasz Paweł Wardyns fornavne ikke knyttet til et konkret problem, som den forelæggende ret er blevet anmodet om at løse. Domstolen bør dermed afslå at træffe

afgørelse vedrørende disse spørgsmål, da den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand.

- 30 Herved bemærkes, at inden for rammerne af det samarbejde, der i henhold til artikel 267 TEUF er indført mellem Domstolen og de nationale retter, tilkommer det udelukkende den nationale ret, for hvem tvisten er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, som skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (jf. bl.a. dom af 15.12.1995, sag C-415/93, *Bosman*, Sml. I, s. 4921, præmis 59, og af 12.10.2010, sag C-45/09, *Rosenbladt*, Sml. I, s. 9391, præmis 32).
- 31 Ifølge Domstolens praksis er der endvidere ved artikel 267 TEUF indført en procedure, som ikke er en partsprocedure, men som udgør et led i en sag, der verserer for den nationale ret, og hvori parterne i hovedsagen alene opfordres til at udtale sig inden for de retlige rammer, der er afstukket af den nationale ret. I denne sammenhæng har Domstolen fastslået, at udtrykket »sagens parter« i artikel 23, stk. 1, i statuten for Domstolen omfatter dem, der har denne egenskab i den sag, der verserer for den nationale ret (jf. bl.a. dom af 1.3.1973, sag 62/76, *Bollmann*, Sml. s. 269, præmis 4, og kendelse af 12.9.2007, sag C-73/09, *Satakunnan Markkinapörssi og Satamedia*, Sml. I, s. 7075, præmis 11).
- 32 Det fremgår af de oplysninger, som den forelæggende ret har fremlagt, at den sag, der er indbragt for den, er anlagt af de to sagsøgere i hovedsagen, *Malgożata Runevič-Vardyn* og *Łukasz Paweł Wardyn*, og ikke blot af *Malgożata Runevič-Vardyn*, samt at begge parter i hovedsagen har anmodet den forelæggende ret om at anvende muligheden for at forelægge Domstolen spørgsmål. Disse spørgsmål omhandler både afvisningen af at ændre *Malgożata Runevič-Vardyns* for- og efternavn og ændringen af skrivemåden af *Łukasz Paweł Wardyns* fornavne, således som de fremgår i de dokumenter vedrørende civilstand, som er blevet udstedt til dem af de kompetente litauiske myndigheder. De præjudicielle spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet under udøvelse af den enekompetence, som den i henhold til artikel 267 TEUF er

tillagt, samt den i forelæggelsesafgørelsen fremførte argumentation omhandler situationen for begge sagsøgerne i hovedsagen.

- 33 Domstolen har ganske vist med hensyn til den opgave, som den i henhold til artikel 267 TEUF er tillagt, fastslået, at den ikke kan træffe afgørelse vedrørende et spørgsmål stillet af en national ret, når den af den nationale ret ønskede fortolkning eller bedømmelse af en EU-retlig regels gyldighed åbenbart savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand (jf. bl.a. dom af 26.10.1995, sag C-143/94, Furlanis, Sml. I, s. 3633, præmis 12).
- 34 Henset til de oplysninger, der er indeholdt i forelæggelsesafgørelsen, og navnlig de oplysninger, der henvises til i denne doms præmis 26, samt den forelæggende rets definition af genstanden for og omfanget af den tvist, der er indbragt for den, er det imidlertid ikke åbenbart, at den af den forelæggende ret ønskede fortolkning af de EU-retlige regler savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand.
- 35 Det andet og det fjerde spørgsmål kan følgelig antages til realitetsbehandling.

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første og det andet spørgsmål

- 36 Med det første og det andet spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 2, stk. 2, litra b), i direktiv 2000/43 er til

hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder i henhold til en national lovgivning, hvorefter en persons for- og efternavne i denne medlemsstats dokumenter vedrørende civilstand kun kan skrives på en måde, der følger det officielle nationale sprogs regler om stavemåde, afviser at ændre skrivemåden af en persons for- og efternavn, således at disse navne udelukkende skrives ved at bruge det nationale sprogs bogstaver og uden anvendelse af diakritiske tegn, ligaturer eller andre ændringer af det latinske alfabets bogstaver, som bruges i andre sprog.

- 37 Den litauiske, den tjekkiske, den estiske, den polske og den slovakiske regering samt Europa-Kommissionen har gjort gældende, at de nationale regler om udfærdigelse af dokumenter vedrørende civilstand ikke henhører under anvendelsesområdet for direktiv 2000/43, således som dette er beskrevet i direktivets artikel 3, stk. 1. Malgožata Runevič-Vardyn har endvidere ikke godtgjort at have lidt under nogen konkrete ulemper på grundlag af race eller etnisk oprindelse inden for et område, der falder ind under det materielle anvendelsesområde for direktiv 2000/43.
- 38 Sagsøgerne i hovedsagen har derimod understreget, at anvendelsesområdet for direktiv 2000/43 er meget bredt og omfatter en stor del af det sociale livs sfærer. Det er således nødvendigt at kunne fremvise et identitetskort og andre typer dokumenter, attester eller kvalifikationsbeviser for at kunne nyde visse af de rettigheder, der er fastsat i direktivet, samt for at have mulighed for at anvende og levere de varer og tjenesteydelser, der er omfattet af direktivets artikel 3, stk. 1.
- 39 Indledningsvis bemærkes, at direktiv 2000/43 i henhold til dets artikel 1 har til formål at fastlægge en ramme for bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse med henblik på at iværksætte princippet om ligebehandling i medlemsstaterne.

- 40 Ifølge 16. betragtning til direktivet er det vigtigt at beskytte fysiske personer mod forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse.
- 41 Hvad angår det materielle anvendelsesområde for direktiv 2000/43 fremgår det af 12. betragtning hertil, at for at sikre udviklingen af demokratiske og tolerante samfund, hvori alle kan deltage uanset race eller etnisk oprindelse, bør foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse række videre end adgang til lønnen eller selvstændig beskæftigelse og dække områder såsom de i direktivets artikel 3, stk. 1, anførte.
- 42 Sidstnævnte bestemmelse fastsætter, at inden for rammerne af Fællesskabets, nu Den Europæiske Unions, beføjelser finder direktivet anvendelse både i den offentlige og den private sektor, herunder offentlige organer, på alle personer for så vidt angår de områder, der er udtømmende opregnet i bestemmelsen og gengivet i denne doms præmis 6.
- 43 Henset til formålet med direktiv 2000/43 og karakteren af de rettigheder, det tilsigter at beskytte, samt den omstændighed, at dette direktiv på det pågældende område blot udtrykker det lighedsprincip, der er en af EU-rettens almindelige grundsætninger, og som er anerkendt i artikel 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, bemærkes under disse omstændigheder, at direktivets anvendelsesområde ikke kan fortolkes indskrænkende.
- 44 Det følger imidlertid ikke heraf, at en national lovgivning vedrørende skrivemåden af for- og efternavne i dokumenter vedrørende civilstand skal anses for omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2000/43.

- 45 Selv om det er korrekt, at artikel 3, stk. 1, litra h), i direktiv 2000/43 henviser til adgang til og levering af varer og tjenesteydelser i almindelighed, kan en sådan national lovgivning imidlertid ikke — således som generaladvokaten har anført i punkt 58 i forslaget til afgørelse — anses for omfattet af begrebet »tjenesteydelse« i denne bestemmelses forstand.
- 46 Det bemærkes endvidere, at det fremgår af forarbejderne til direktiv 2000/43, der i overensstemmelse med artikel 13 EF blev vedtaget enstemmigt af Rådet for Den Europæiske Union, at Rådet ikke ønskede at tage et ændringsforslag fra Europa-Parlamentet i betragtning, hvorefter »enhver offentlig instans' udøvelse af sine funktioner, herunder politi, immigrationsmyndigheder og retlige myndigheder«, skulle indeholdes blandt de aktiviteter, der er opregnet i direktivets artikel 3, stk. 1, og dermed ville have været omfattet af dets anvendelsesområde.
- 47 Selv om anvendelsesområdet for direktiv 2000/43, som det er defineret i direktivets artikel 3, stk. 1, ikke bør fortolkes indskrænkende, således som det fremgår af denne doms præmis 43, omfatter det følgelig ikke en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede vedrørende skrivemåden af for- og efternavne i dokumenter vedrørende civilstand.
- 48 På baggrund heraf må det fastslås, at en national lovgivning, hvorefter en persons for- og efternavne i denne medlemsstats dokumenter vedrørende civilstand kun kan skrives på en måde, der følger det officielle nationale sprogs regler om stavemåde, omhandler en situation, der ikke henhører under anvendelsesområdet for direktiv 2000/43.

Det tredje og det fjerde spørgsmål

- 49 Med disse spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 18 TEUF og 21 TEUF er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder i henhold til en national lovgivning, hvorefter en persons for- og efternavne i denne medlemsstats dokumenter vedrørende civilstand kun kan skrives på en måde, der følger det officielle nationale sprogs regler om stavemåde, afviser at ændre skrivemåden af en persons for- og efternavn, således at disse navne udelukkende skrives ved at bruge det nationale sprogs bogstaver og uden anvendelse af diakritiske tegn, ligaturer eller andre ændringer af det latinske alfabets bogstaver, som bruges i andre sprog.
- 50 Tre af hovedsagens forskellige elementer er omfattet af disse spørgsmål:
- Malgożata Runevič-Vardyns anmodning om, at hendes pigenavn og fornavn i hendes fødsels- og vielsesattester skrives på en måde, der følger de polske regler om stavemåde, hvilket indebærer anvendelse af diakritiske tegn, som bruges på dette sprog
 - begge sagsøgerne i hovedsagens anmodninger om, at Łukasz Paweł Wardyns efternavn sat sammen med Malgożata Runevič-Vardyns pigenavn, som er angivet i vielsesattesten, skrives på en måde, der følger de polske regler om stavemåde, og
 - Łukasz Paweł Wardyns anmodning om, at hans fornavne i nævnte attest skrives på en måde, der følger de polske regler om stavemåde.

Indledende bemærkninger om de gældende EU-retlige bestemmelser

- 51 Indledningsvis skal det undersøges, om Malgožata Runevič-Vardyns situation med hensyn til de af de kompetente litauiske myndigheder udstedte dokumenter vedrørende civilstand, som er genstand for tvisten i hovedsagen, henhører under EU-rettens anvendelsesområde og navnlig under traktatens bestemmelser om unionsborgerskab, i modsætning til, hvad bl.a. den litauiske og den tjekkiske regering har gjort gældende.
- 52 Hvad angår fødselsattesten har den litauiske regering bl.a. understreget, at der er tale om et dokument vedrørende civilstand, der for første gang blev udstedt den 14. juni 1977, dvs. før Republikken Litauens tiltrædelse af Den Europæiske Union. Der er endvidere tale om et dokument udstedt til en litauisk statsborger af denne medlemsstats kompetente myndigheder. Malgožata Runevič-Vardyns situation med hensyn til hendes fødselsattest er dermed en rent intern situation. Den anmodning om ændring af denne attest, som Malgožata Runevič-Vardyn har indgivet, henhører følgelig ikke hverken tidsmæssigt eller materielt under anvendelsesområdet for EU-retten og herunder bestemmelserne vedrørende unionsborgerskab.
- 53 Hvad angår den tidsmæssige anvendelse af sidstnævnte bestemmelser på den foreliggende sag, bemærkes, at hovedsagen ikke omhandler anerkendelse af rettigheder, der har deres oprindelse i EU-retten, og som hævdes at være erhvervet, inden Republikken Litauens tiltrædelse og inden bestemmelserne om unionsborgerskabet trådte i kraft over for denne. Sagen vedrører en påstand om aktuel forskelsbehandling af eller en aktuel restriktion for en unionsborger (jf. i denne retning dom af 11.7.2002, sag C-224/98, D’Hoop, Sml. I, s. 6191, præmis 24).
- 54 Malgožata Runevič-Vardyn har nemlig ikke anmodet om, at hendes fødselsattest ændres med tilbagevirkende kraft, men om, at de kompetente litauiske myndigheder med henblik på at lette hendes frie bevægelighed som unionsborger — Malgožata

Runevič-Vardyn har efter at have indgået ægteskab med en polsk statsborger bosat sig i Belgien, hvor hun har født deres fælles søn, som har dobbelt litauisk og polsk statsborgerskab — udsteder en fødselsattest til hende, hvor hendes pigenavn og fornavn er skrevet på en måde, der følger de polske regler om stavemåde.

- 55 Domstolen har allerede fastslået, at bestemmelserne vedrørende unionsborgerskabet finder anvendelse fra ikrafttrædelsestidspunktet. Det må således antages, at de skal anvendes på nuværende virkninger af situationer, der er opstået tidligere (D’Hoopdommen, præmis 25).
- 56 Heraf følger, at den af Malgożata Runevič-Vardyn påståede forskelsbehandling eller restriktion med hensyn til afvisningen af at ændre skrivemåden af hendes pigenavn og fornavn i hendes fødselsattest i princippet kan vurderes ud fra bestemmelserne i artikel 18 TEUF og 21 TEUF.
- 57 Spørgsmålet om den tidsmæssige anvendelse af bestemmelserne vedrørende unionsborgerskabet er ikke relevant med hensyn til anmodningen om ændring af sagsøgerne i hovedsagens vielsesattest udstedt den 7. juli 2007.
- 58 Hvad angår spørgsmålet, om Malgożata Runevič-Vardyns anmodning om ændring af hendes fødsels- og vielsesattest omhandler en rent intern situation, som ikke henhører under EU-rettens anvendelsesområde, eftersom der er tale om dokumenter vedrørende civilstand, der er udstedt til hende af de kompetente myndigheder i hendes oprindelsesmedlemsstat, bemærkes, således som det fremgår af denne doms præmis 54, at Malgożata Runevič-Vardyn, som har udøvet den ret til fri bevægelighed og ophold, som er hende tillagt direkte i henhold til artikel 21 TEUF, ønsker, at hendes attester bliver ændret med henblik på at lette hendes udøvelse af nævnte ret. Hun har navnlig støttet sin anmodning på artikel 21 TEUF og har herved henvist til de

ulemper, som skyldes den omstændighed, at hun ved udøvelsen af rettighederne i henhold til disse bestemmelser skal bruge dokumenter vedrørende civilstand, hvori hendes for- og efternavn ikke angives på polsk og dermed ikke afspejler arten af hendes tilknytning til Łukasz Paweł Wardyn eller endog til hendes søn.

- 59 I denne henseende bemærkes, at artikel 20 TEUF tildeler enhver statsborger i en medlemsstat status som unionsborger (jf. bl.a. D’Hoop-dommen, præmis 27, og dom af 8.3.2011, sag C-34/09, Ruiz Zambrano, Sml. I, s. 1177, præmis 40). Malgożata Runevič-Vardyn, der er statsborger i en EU-medlemsstat, har denne status.
- 60 I erkendelse af den betydning, som den primære ret tillægger unionsborgerskabet, har Domstolen flere gange fastslået, at unionsborgerskabet kan være den grundlæggende status for medlemsstaternes statsborgere (jf. dom af 17.9.2002, sag C-413/99, Baumbast og R, Sml. I, s. 7091, præmis 82, af 2.3.2010, sag C-135/08, Rottmann, Sml. I, s. 1449, præmis 43 og 56, samt Ruiz Zambrano-dommen, præmis 41).
- 61 Denne status gør det muligt for de statsborgere, som befinder sig i samme situation inden for traktatens materielle anvendelsesområde, at blive undergivet samme retlige behandling, uanset deres nationalitet og med forbehold af udtrykkeligt fastsatte undtagelser i denne henseende (jf. bl.a. dom af 20.9.2001, sag C-184/99, Grzelczyk, Sml. I, s. 6193, præmis 31).
- 62 Blandt de situationer, der henhører under EU-rettens materielle anvendelsesområde, er de, der er knyttet til udøvelsen af de ved traktaten sikrede grundlæggende friheder, bl.a. de, der er knyttet til udøvelsen af retten til at færdes og opholde sig på medlemsstaternes område i henhold til artikel 21 TEUF (jf. bl.a. Grzelczyk-dommen, præmis 33, og D’Hoop-dommen, præmis 29).

- 63 Selv om reglerne for skrivemåden af en persons for- og efternavne i dokumenter vedrørende civilstand på EU-rettens nuværende udviklingstrin henhører under medlemsstaternes kompetence, skal medlemsstaterne imidlertid overholde EU-retten under udøvelsen af denne kompetence, og herunder traktatens bestemmelser om den ret, der tilkommer enhver unionsborger til at færdes og opholde sig på medlemsstaternes område (jf. i denne retning dom af 2.10.2003, sag C-148/02, Garcia Avello, Sml. I, s. 11613, præmis 25 og 26, af 14.10.2008, sag C-353/06, Grunkin og Paul, Sml. I, s. 7639, præmis 16, og af 22.12.2010, sag C-208/09, Sayn-Wittgenstein, Sml. I, s. 13693, præmis 38 og 39).
- 64 Det er i hovedsagen ubestridt, at sagsøgerne i hovedsagen begge som unionsborgere har udøvet deres ret til at færdes og opholde sig i andre medlemsstater end deres egen oprindelsesmedlemsstat.
- 65 Eftersom artikel 21 TEUF ikke blot omfatter retten til frit at færdes og opholde sig på medlemsstaternes område, men ligeledes et forbud mod enhver forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, således som det fremgår af denne doms præmis 61 og 62, og som Kommissionen har gjort gældende i sine indlæg, skal det afslag, som en medlemsstats myndigheder har givet på at ændre dokumenter vedrørende civilstand under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende, undersøges i lyset af denne bestemmelse.

Spørgsmålet, om der foreligger en restriktion for den frie bevægelighed

- 66 Indledningsvis bemærkes, at en persons for- og efternavn er en grundlæggende del af denne persons identitet og privatliv, som er beskyttet ved artikel 7 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder samt ved artikel 8 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende

frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950. Selv om denne konventions artikel 8 ikke udtrykkeligt henviser til navne, berører en persons for- og efternavn dog den pågældendes privatliv og familieliv, eftersom det udgør et middel til personlig identifikation og skaber en forbindelse til en familie (jf. bl.a. dommen i sagen Sayn-Wittgenstein, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).

- 67 For så vidt som en unionsborger i alle medlemsstaterne skal undergives samme retlige behandling som den, der tilkommer statsborgere fra disse medlemsstater, der befinder sig i samme situation, ville det være uforeneligt med retten til fri bevægelighed, hvis den pågældende i den medlemsstat, hvori han er statsborger, får en behandling, der er mindre gunstig end den, han ville få, hvis han ikke havde gjort brug af sine be-
føjelser efter traktaten for så vidt angår borgernes bevægelighed (D’Hoop-dommen, præmis 30).
- 68 Som Domstolen allerede har fastslået, udgør en national lovgivning, som stiller visse egne statsborgere ringere, blot fordi de har gjort brug af deres ret til frit at færdes og tage ophold i en anden medlemsstat, nemlig en begrænsning af de friheder, som ifølge artikel 21, stk. 1, TEUF tilkommer enhver unionsborger (jf. bl.a. dommen i sagen Grunkin og Paul, præmis 21, og dommen i sagen Sayn-Wittgenstein, præmis 53).
- 69 Hvad for det første angår Malgożata Runevič-Vardyns anmodning om ændring af sit pigenavn og fornavn i fødselsattesten og vielsesattesten udstedt af civilstandsregisteret i Vilnius bemærkes, at når en unionsborger flytter til en anden medlemsstat og efterfølgende indgår ægteskab med en statsborger i denne anden medlemsstat, udgør den omstændighed, at denne unionsborgers fornavn og det efternavn, som vedkommende bærer inden ægteskabet, i unionsborgerens oprindelsesmedlemsstats dokumenter vedrørende civilstand kun kan ændres og skrives ved brug af de bogstaver, som anvendes i sidstnævnte medlemsstat, ikke en mindre gunstig behandling end den, som den pågældende ville have fået, før unionsborgeren gjorde brug af de muligheder, der findes i traktaten med hensyn til personers frie bevægelighed.

- 70 Den omstændighed, at en sådan ret ikke findes, kan dermed ikke afholde unionsborgeren fra at udøve sin ret til fri bevægelighed i henhold til artikel 21 TEUF og udgør derfor ikke en restriktion. I alle de dokumenter, som de kompetente litauiske myndigheder har udstedt til Malgożata Runevič-Vardyn, og som udgør hovedsagens genstand, er hendes fornavn og pigenavn, som blev registreret ved fødslen, skrevet ens, således at der ikke foreligger en restriktion for udøvelsen af nævnte ret.
- 71 Heraf følger, at artikel 21 TEUF ikke er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder i henhold til en national lovgivning, hvorefter en persons for- og efternavne i denne medlemsstats dokumenter vedrørende civilstand kun kan skrives på en måde, der følger det officielle nationale sprogs regler om stavemåde, afviser at ændre skrivemåden af en af denne medlemsstats statsborgeres fornavn samt det efternavn, som statsborgeren bar inden indgåelse af ægteskab, når disse navne i henhold til nævnte lovgivning blev registreret ved fødslen.
- 72 Hvad for det andet angår sagsøgerne i hovedsagens anmodninger om ændring af sammensætningen af Łukasz Paweł Wardyns efternavn med Malgożata Runevič-Vardyns pigenavn, bemærkes, at denne sammensætning er foretaget i henhold til gældende litauisk lovgivning på baggrund af sagsøgerne i hovedsagens udtrykkelige anmodning.
- 73 Adskillige handlinger i dagligdagen på både det offentlige og private plan kræver, at man kan bevise sin identitet, og desuden, for så vidt angår en familie, at man kan bevise den familiemæssige tilknytning mellem familiens forskellige medlemmer. Et par som det i hovedsagen omhandlede, hvor begge er unionsborgere, som bor og arbejder i en anden medlemsstat end deres oprindelsesmedlemsstater, skal i henhold til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, om ændring af forordning (EØF) nr. 1612/68 og om ophævelse af direktiv

64/221/EØF, 68/360/EØF, 72/194/EØF, 73/148/EØF, 75/34/EØF, 75/35/EØF, 90/364/EØF, 90/365/EØF og 93/96/EØF (EUT L 158, s. 77, og berigtigelser i EUT 2004 L 229, s. 35, og EUT 2007 L 204, s. 28) være i stand til at bevise, hvilken relation de har til hinanden.

⁷⁴ De forskellige måder, som Malgożata Runevič-Vardyns fornavn og pigenavn er skrevet på i de dokumenter vedrørende civilstand, der er udstedt af de litauiske og de polske myndigheder, er ganske vist resultatet af et bevidst valg fra hendes side og udgør ikke i sig selv en restriktion for hendes ret til frit at færdes og tage ophold. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at det for de berørte kan give anledning til ulemper, at Malgożata Runevič-Vardyns ægtefælles efternavn i vielsesattesten er sammensat med hendes pigenavn på en måde, der ikke svarer til hans efternavn, således som det er registreret i hans oprindelsesmedlemsstat, eller til den måde, som hans navn er skrevet på i den samme vielsesattest.

⁷⁵ Sådanne ulemper kan nemlig opstå som følge af en uoverensstemmelse mellem skrivemåden af det samme efternavn, som anvendes af to personer i et parforhold (jf. i denne retning Garcia Avello-dommen, præmis 36, og dommen i sagen Sayn-Wittgenstein, præmis 55 og 66).

⁷⁶ For at udgøre en restriktion for frihederne i henhold til artikel 21 TEUF skal afvisningen af at ændre sagsøgerne i hovedsagens fælles efternavn i medfør af den omhandlede nationale lovgivning ifølge Domstolens praksis imidlertid for de berørte kunne give anledning til »alvorlige ulemper« både administrativt, erhvervsmæssigt og privat (jf. i denne retning Garcia Avello-dommen, præmis 36, dommen i sagen Grunkin og Paul, præmis 23-28, og dommen i sagen Sayn-Wittgenstein, præmis 67, 69 og 70).

77 Det tilkommer således den forelæggende ret at afgøre, om der for en familie som den i hovedsagen omhandlede, som følge af de kompetente myndigheders afvisning af at omskrive »V« til »W« i skrivemåden af ét af familiemedlemmernes efternavn, foreligger en konkret risiko for, at de skal rydde tvivl af vejen såvel med hensyn til deres identitet som til ægtheden af de dokumenter, de fremlægger. Hvis nævnte afvisning under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende indebærer en mulighed for, at rigtigheden af oplysningerne i disse dokumenter kan anfægtes, og at familiens identitet og de indbyrdes relationer mellem dens medlemmer kan drages i tvivl, kan dette have væsentlige konsekvenser for bl.a. udøvelsen af retten til at tage ophold, der fremgår direkte af artikel 21 TEUF (jf. ligeledes i denne retning Garcia Avello-dommen, præmis 36, og dommen i sagen Sayn-Wittgenstein, præmis 55 og 66-70).

78 Det tilkommer følgelig den forelæggende ret at afgøre, om en medlemsstats kompetente myndigheders afvisning af i henhold til national lovgivning at ændre en vielsesattest udstedt til et par, der begge er unionsborgere, således at ægtefællernes fælles efternavn dels skrives ens, dels skrives på en måde, der følger reglerne for stavemåde i ægtemandens oprindelsesmedlemsstat, da der er tale om hans efternavn, kan give anledning til alvorlige ulemper for de pågældende både administrativt, erhvervsmæssigt og privat. Såfremt dette er tilfældet, foreligger der en restriktion for de friheder, som ifølge artikel 21, stk. 1, TEUF tilkommer enhver unionsborger.

79 Hvad for det tredje angår Łukasz Paweł Wardyns anmodning om, at hans fornavne i vielsesattesten udstedt af civilstandsregisteret i Vilnius skrives på en måde, der følger de polske regler om stavemåde, dvs. »Łukasz Paweł«, bemærkes, at disse fornavne i nævnte vielsesattest er omskrevet til »Łukasz Paweł«. Forskellen mellem ovennævnte skrivemåder er udeladelsen af diakritiske tegn, som ikke anvendes på litauisk.

- 80 I denne henseende har Łukasz Paweł Wardyn og den polske regering gjort gældende, at enhver ændring, der foretages af myndighederne i en medlemsstat, af den originale stavemåde af en persons for- eller efternavn, som de er anført i dokumenter vedrørende civilstand, der er udstedt af dennes oprindelsesmedlemsstat, kan have de skadelige virkninger, at ændringen udgør en ny skrivemåde af det omhandlede fornavn og/eller efternavn, eller at den medfører, at navnets diakritiske tegn udelades. Udtalelsen af det omhandlede fornavn og/eller efternavn kan derved blive påvirket, ligesom udeladelsen af et diakritisk tegn i visse tilfælde kan skabe et andet navn.
- 81 Som generaladvokaten har anført i punkt 96 i forslaget til afgørelse, udelades de diakritiske tegn imidlertid af tekniske årsager ofte ved adskillige dagligdags handlinger, herunder navnlig handlinger, der står i forbindelse med visse edb-systemers objektive begrænsninger. De personer, der ikke behersker nogen fremmedsprog, kender desuden ofte ikke betydningen af diakritiske tegn og vil ikke bemærke dem. Det er således lidet sandsynligt, at udeladelsen af sådanne tegn i sig selv for den berørte person kan medføre en faktisk og alvorlig ulempe i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 76, og indebære, at der opstår tvivl om personens identitet og om de af personen fremlagte dokumenters ægthed eller rigtigheden af de deri indeholdte oplysninger.
- 82 Heraf følger, at en medlemsstats kompetente myndigheders afvisning af i henhold til gældende national lovgivning at ændre en vielsesattest udstedt til en unionsborger, der er statsborger i en anden medlemsstat, med henblik på, at nævnte unionsborgers fornavne skrives med diakritiske tegn i attesten, således som de er skrevet i de dokumenter vedrørende civilstand, der er udstedt af myndighederne i hans oprindelsesmedlemsstat, og på en måde, der følger sidstnævnte medlemsstats officielle nationale sprogs regler om stavemåde, ikke i en situation som den i hovedsagen foreliggende udgør en restriktion for de friheder, som ifølge artikel 21, stk. 1, TEUF tilkommer enhver unionsborger.

Spørgsmålet, om der foreligger en begrundelse for restriktionen for unionsborgernes ret til frit at færdes og tage ophold

- 83 I tilfælde af, at den forelæggende ret finder, at afvisningen af at ændre sagsøgerne i hovedsagens fælles efternavn udgør en hindring for artikel 21 TEUF, bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at en restriktion for personers frie bevægelighed kun er berettiget, såfremt den er begrundet i objektive almene hensyn og står i rimeligt forhold til det formål, der lovligt tilstræbes med den nationale lovgivning (jf. bl.a. dommen i sagen Grunkin og Paul, præmis 29, og dommen i sagen Sayn-Wittgenstein, præmis 81).
- 84 Ifølge flere af de regeringer, der har afgivet indlæg for Domstolen, er det berettiget, at en medlemsstat sørger for at beskytte det officielle nationale sprog med henblik på at beskytte den nationale enhed og opretholde den sociale sammenhængskraft. Den litauiske regering har navnlig understreget, at det litauiske sprog har en forfatningsmæssig værdi, som bevarer landets identitet medvirker til borgernes integration, og som sikrer den nationale suverænitets udelelighed, samt at de statslige, regionale og lokale myndigheder fungerer hensigtsmæssigt.
- 85 I denne henseende bemærkes, at det ikke er i strid med EU-retten at føre en politik, som har til formål at beskytte og fremme et sprog, som både er en medlemsstats nationale sprog og det første officielle sprog (jf. dom af 28.11.1989, sag C-379/87, Groener, Sml. I, s. 3967, præmis 19).
- 86 I henhold til artikel 3, stk. 3, fjerde afsnit, TEU og artikel 22 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder respekterer Unionen nemlig medlemsstaternes rige kulturelle og sproglige mangfoldighed. I henhold til artikel 4, stk. 2, TEU respekterer Unionen ligeledes medlemsstaternes nationale identitet, som også beskyttelsen af en stats officielle nationale sprog er omfattet af.

- 87 Heraf følger, at det tilstræbte formål med en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der har til formål at beskytte det officielle nationale sprog ved at indføre de regler for stavemåde, der følger af dette sprog, i princippet udgør et lovligt formål, der kan begrunde restriktioner for retten til frit at færdes og tage ophold, der er fastsat i artikel 21 TEUF, og som kan tages i betragtning ved afvejningen af de berettigede interesser over for de nævnte EU-retlige rettigheder.
- 88 Restriktive foranstaltninger for en grundlæggende frihed som den, der følger af artikel 21 TEUF, kan imidlertid kun begrundes i objektive hensyn, hvis de er nødvendige for at beskytte de interesser, som de skal sikre, og kun såfremt disse mål ikke kan nås ved mindre indgribende foranstaltninger (jf. dommen i sagen Sayn-Wittgenstein, præmis 90 og den deri nævnte retspraksis).
- 89 Som det fremgår af denne doms præmis 66, er en persons for- og efternavn en grundlæggende del af denne persons identitet og privatliv, som er beskyttet ved artikel 7 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder samt ved artikel 8 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder.
- 90 Det anerkendes endvidere inden for rammerne af EU-retten, at det har betydning at sikre beskyttelsen af unionsborgernes familieliv for at begrænse hindringer for udøvelsen af de grundlæggende friheder, der er garanteret ved traktaten (jf. dom af 29.4.2004, forenede sager C-482/01 og C-493/01, Orfanopoulos og Olivieri, Sml. I, s. 5257, præmis 98).
- 91 Såfremt det fastslås, at afvisningen i hovedsagen af at ændre det fælles efternavn for parret, der begge er unionsborgere, medfører alvorlige ulemper både administrativt, erhvervsmæssigt og privat for dem og/eller deres familie, tilkommer det den forelæggende ret at afgøre, om en sådan afvisning er udtryk for en rimelig afvejning mellem de foreliggende interesser, dvs. på den ene side sagsøgerne i hovedsagens ret til

respekt for deres privatliv og familieliv og på den anden side vedkommende medlemsstats berettigede beskyttelse af dens officielle nationale sprog og dens traditioner.

- 92 Hvad angår omskrivningen af det polske efternavn »Wardyn« til »Vardyn« i vielsesattesten kunne den uforholdsmæssige karakter af det afslag, som civilstandsregisteret i Vilnius gav på sagsøgerne i hovedsagens anmodninger om ændring heraf, eventuelt følge af den omstændighed, at civilstandsregisteret for så vidt angår Łukasz Paweł Wardyn har skrevet nævnte efternavn i henhold til de omhandlede polske regler om stavemåde.
- 93 Det bemærkes desuden, at ifølge de for Domstolen fremlagte oplysninger kan efternavnene på andre medlemsstats statsborgere i Litauen skrives med de bogstaver i det latinske alfabet, som ikke eksisterer i det litauiske alfabet. Den omstændighed, at Łukasz Paweł Wardyns efternavn i vielsesattesten begynder med bogstavet »W«, som ikke findes i det litauiske alfabet, udgør i øvrigt et bevis herpå.
- 94 Det tredje og det fjerde forelagte spørgsmål skal herefter besvares med, at artikel 21 TEUF skal fortolkes således, at:
- den ikke er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder i henhold til en national lovgivning, hvorefter en persons for- og efternavne i denne medlemsstats dokumenter vedrørende civilstand kun kan skrives på en måde, der følger det officielle nationale sprogs regler om stavemåde, afviser at ændre en af denne medlemsstats statsborgeres for- og efternavn i dennes fødselsattest og vielsesattest i henhold til en anden medlemsstats regler for skrivemåde

- den ikke er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende og i henhold til samme nationale lovgivning afviser at ændre det fælles efternavn for to unionsborgere, der har indgået ægteskab med hinanden, til den skrivemåde, hvorpå efternavnet fremgår af de dokumenter vedrørende civilstand, der er udstedt af en af disse borgeres oprindelsesmedlemsstat, og hvori sidstnævnte medlemsstats regler for skrivemåde følges, forudsat at denne afvisning ikke for disse unionsborgere kan give anledning til alvorlige ulemper både administrativt, erhvervsmæssigt og privat, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at bedømme. Såfremt dette skulle vise sig at være tilfældet, tilkommer det ligeledes den forelæggende ret at efterprøve, om afvisningen af ændringen er nødvendig med henblik på at beskytte de interesser, som den nationale lovgivning tilsigter at sikre, og om den står i et rimeligt forhold til det lovligt tilstræbte formål

- den ikke er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende og i henhold til samme nationale lovgivning afviser at ændre en vielsesattest udstedt til en unionsborger, der er statsborger i en anden medlemsstat, med henblik på at nævnte borgers fornavne skrives med diakritiske tegn i attesten, således som de er skrevet i de dokumenter vedrørende civilstand, der er udstedt af myndighederne i hans oprindelsesmedlemsstat, og på en måde, der følger sidstnævnte medlemsstats officielle nationale sprogs regler om stavemåde.

Sagens omkostninger

- ⁹⁵ Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

- 1) En national lovgivning, hvorefter en persons for- og efternavne i denne medlemsstats dokumenter vedrørende civilstand kun kan skrives på en måde, der følger det officielle nationale sprogs regler om stavemåde, omhandler en situation, der ikke henhører under anvendelsesområdet for Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse.

- 2) Artikel 21 TEUF skal fortolkes således, at:
 - den ikke er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder i henhold til en national lovgivning, hvorefter en persons for- og efternavne i denne medlemsstats dokumenter vedrørende civilstand kun kan skrives på en måde, der følger det officielle nationale sprogs regler om stavemåde, afviser at ændre en af denne medlemsstats statsborgeres for- og efternavn i dennes fødselsattest og vielsesattest i henhold til en anden medlemsstats regler for skrivemåde

 - den ikke er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende og i henhold til samme nationale lovgivning afviser at ændre det fælles efternavn for to unionsborgere, der har indgået ægteskab med hinanden, til den skrivemåde, hvorpå efternavnet fremgår af de dokumenter vedrørende civilstand, der er udstedt af en af disse borgeres oprindelsesmedlemsstat, og hvori sidstnævnte medlemsstats regler for skrivemåde følges, forudsat at denne afvisning ikke for disse unionsborgere kan give anledning til alvorlige ulemper både administrativt, erhvervsmæssigt og privat, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at bedømme. Såfremt dette skulle vise sig at være tilfældet, tilkommer det ligeledes den forelæggende ret at

efterprøve, om afvisningen af ændringen er nødvendig med henblik på at beskytte de interesser, som den nationale lovgivning tilsigter at sikre, og om den står i et rimeligt forhold til det lovligt tilstræbte formål

- **den ikke er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende og i henhold til samme nationale lovgivning afviser at ændre en vielsesattest udstedt til en unionsborger, der er statsborger i en anden medlemsstat, med henblik på at nævnte borgers fornavne skrives med diakritiske tegn i attesten, således som de er skrevet i de dokumenter vedrørende civilstand, der er udstedt af myndighederne i hans oprindelsesmedlemsstat, og på en måde, der følger sidstnævnte medlemsstats officielle nationale sprogs regler om stavemåde.**

Underskrifter